

raink, általában a XVI—XVII. századi zenekar elparlagiasodott utóda. Alkalomszerűnek kínálkozott tehát megállapítani, hogy mióta muzsikusok Magyarországon a cigányok. A cigány, mint a népvándorlás egyik utolsó hulláma, tömegesebben a XV. század elején jelenik meg Magyarországon, noha már 1393-ból van a népvándorlás névre személynévi adatunk (Michael de Czigán). A megbecsülés a cigánnyal szemben fokozatosan csökkent, úgyannyira, hogy a XVIII. századi magyar kifejezéskecsben a *cigány* és a *cigánykodik* megbélyegző jelentésű. Végső megállapítása szerint a cigány körülbelül a XV. század eleje óta muzsikál Magyarországon, de csak 200 éve visz bensőséges szerepet a magyar zene művelésében. A cigányzenélés nem a magyar nép zenéjét, hanem csupán a magyar környezetet idézi, tehát csak közvetve magyar. *Szta.*

Monumenta Hungariae Ethnologica. A) Ethnographica. 1. MADARASSY LÁSZLÓ: *Dunántúli tükrösök.* Budapest. A Magyar Tud. Akadémia kiadása. 1932. 4-r. 10 lap + 16 tábla. — 2. VISKI KÁROLY: *Tiszafüredi cserépedények.* Budapest. A Magyar Tud. Akadémia kiadása. 1932. 4-r. 12 lap + 16 tábla.

A Monumenta Hungariae Ethnologica címen megindult kiadvány-sorozat célja a szerkesztő bizottság megjelölése szerint az, hogy a magyar népleleknek mind a tárgyi, mind a szellemi termékeit összefoglalja, a magyar tárgyi néprajz mindinkább pusztuló emlékeit megőrizze és a tudományos feldolgozás számára hozzáférhetővé tegye. Ebben a sorozatban az első füzet Madarassy László összeállításában a *dunántúli tükrösöket* ismerteti. A tükrös vagy tükörfa tükrrel felszerelt s rendszerint fából készülő doboz. A legelőn, mezőn gazdája ebben pödörgeti, igazgatja bajuszát, otthon pedig borotválkozó tükörként használja. A tükrös szerkezeti saját-

sága mellett néprajzilag a leglényegesebb a fenék- és fedélrész díszítése. A tükrösök készítése ma már hanyatlóban van. A füzetet 68 tükrös színes és egyszínű képe díszíti. A sorozat második füzetében Visky Károly a nyeregkészítésről híres *Tiszafüredi cserépedényeit* mutatja be és ismerteti. A tiszafüredi edények közül a legjellegzetesebbek az italtartó- és egyúttal ivóedények: miskák (emberalakú borosedények), orrosok, butykosok, kulacsosok, amelyek rendszerint megrendelésre készülnek s ezért sokszor rajta van tulajdonosuk neve is. Jellemző rájuk néha verses, olykor-olykor mosdatlan szavú feliratuk. 177 cserépedény képe teszi gazdaggá e szép kiadványt. *V. J.*

7. Társadalomtudomány.

GUSTI, D.: *Sociologia monografica, știință a realității social.* Bevezető tanulmány *Traian Herseni: Teoria monografiilor sociologice* c. munkájához. 3—73. l.

A szerző a *sociologia monografica* elméletének kifejtésével jelentős lépést tesz a társadalomtudomány keretében. Megállapítása értelmében: a társadalomtudomány a társadalmi realitás tudománya. A társadalmi realitás viszont valóságos, sokféle és összetett egységekben jelenik meg. Ezek olyannyira számosak és gazdagok idő- és térbeli változatokban, hogy tudományos áttekintésük az íróasztal mellől és a könyvészet segítségével teljesen lehetetlen. Részletekre kiterjedő tanulmányozásuk a helyszínen szükséges, amihez a megfelelő eszközöket a monográfiai kutatás nyújtja. A társadalomtudomány nem is teljesítheti sem tudományos, sem társadalomsegítő feladatát, ha nem lesz monografikus. — A tanulmány tíz fejezetre oszlik: 1. a mai társadalomtudomány helyzete, 2. egy társadalomtudományi módszer, 3. a monográfiai módszer szükségessége,

4. a monográfia története: a) irodalmi módszer, b) empirikus, statisztikus módszer, c) szociográfiai módszer, d) etnológiai módszer, e) folklorisztikus módszer és a Volkskunde, f) Le Play-féle iskola monográfiai módszere, g) az amerikai faluszociológiai módszer, 5. sociologia monografica, 6. a monográfia, mint tudományos hivatás, 7. a monográfia, mint nevelő hivatás, 8. a monográfia, mint közigazgatás-politikai hivatás, 9. a monográfia, mint művelődési és erkölcsi hivatás, 10. a nemzet tudománya, politikája és erkölestana. Gusti professzornak e tanulmányában kifejtett elvek alkotják a román fiatalság monográfiai kutatásának alapjait.

V. J.

HERSENI, TRAIAN: *Teoria monografiei sociologice*. Cu un studiu introductiv: *Sociologia monografica, știința a realității sociale de D. Gusti*. Institutul Social Român, Biblioteca de sociologie, etică și politică, Seria A.: Studii și Contribuții, I. București (1934.), 166 l.

Gusti professzor ismertetett tanulmánya vezeti be a fiatal román szociológus nagyértékű munkáját. A szerző a Gusti-féle Szociológiai, Etikai és Politikai Szeminárium megindította s ma a román Szociális Intézet szociológiai szakosztálya keretében működő monográfiai mozgalom elméleti eredményeit összegezi. A szerzőtől ismertetett rendszer három pontba sűrítendő: 1. Bármely embercsoport társas élete szellemi, gazdasági, jogi és politikai tények autonóm együttesében jelentkezik (társadalmi jelenségek) s ezt a csoport települési területe, biológiai jellege, multja és jelenlegi lelki élete (a társadalom keretei) határozzák meg; 2. A társadalom mindig kisebb egységekből áll; 3. Ezeknek az egységeknek egymáshoz való viszonya társadalmi folyamatokat indít meg. Négy részre osztja munkáját: I. Bevezető rész (a társadalomtudomány problémája, válsága és megoldásai); II. Általános rész (a

társadalomtudományi módszer, általános módszertan); III. Különleges rész (a falusi szociológiai monográfia módszerei és problémái); IV. Bevezető rész (az anyag feldolgozása, a monográfiai kutatások elméleti és gyakorlati haszna). Monográfiai munkákban nélkülözhetetlen, alapvető elméleti összefoglalás.

V. J.

KISS GÉZA: *Az „egyke“*. Protestáns Szemle, 1934, XLIII. évf. I. sz. 10—18. l.; *Az egyke okai*. Prot. Szemle, 1934. XLIII. évf. 7—9. sz. 401—414. l.; *Adatok az egyke-kérdéshez*. Prot. Szemle, 1934. XLIII. évf. II. sz. 542—550. l.

Fülep Lajosnak a *Nyugat*-ban megjelent cikke s az azt követő „irodalmi“ megnyilatkozások váltották ki a szerző keserű hangú írásait az egyke-kérdésben. Meggyőző erejű képek után első közleményében hat pontban szögezi le az „orvosság“-ot: 1. országos baráti szövetség a kérdés megbeszélésére, tervek kidolgozására, 2. egyketerkép, 3. a föld és a nép viszonyának új alapokra való fektetése, 4. a kiürült házakba és telkekre való telepítés, 5. megfelelő orvosi-kar a veszélyeztetett pontokon, 6. megújuló intelligencia. A második közleményben tennivalókat sorol fel; statisztika terén: mennyi volt a születések száma 100 évre visszamenőleg, minden tizedik évről kimutatva s ennek grafikonja; mennyi volt a református lakosság 100 évvel ezelőtt, mennyi ma; milyenek a birtokviszonyok; hány a már kiürült, vagy kiürülés szélén álló ház, ahol utód már nincs; népegészségügy-terén: ennek megszervezése, hasznossá tétele a nép szempontjából. A harmadik közleményben kimerítő adatokat közöl hét ref. egyházmegyből s közzéteszi 13 község születési grafikonját.

V. J.

MIHELICS VID: *Keresztényszociáлизmus*. Kincsestár, A Magyar Szemle Társaság egypengős könyvtára, 123. sz. Bp. 1933. 80 l.

E kis könyv a keresztényszociálizmus könnyen áttekinthető, mind elvi, mind történeti szempontból szemléletes kézikönyve. Előbb a keresztény társadalomszemlélet (szolidarizmus) áttekintését adja, majd ismerteti a szolidarizmus irányelveit a magántulajdon, a munka, a termelés tényezői és az állam kérdésében. A harmadik fejezet a keresztény-szociális mozgalom történeti összefoglalása (a romantikusoktól XIII. Leó fellépéséig, Rerum Novarum, szociálpolitikai vívmányok, intézmények és szervezetek, a fehér internacionálé, a „keresztény szociálizmus“ Magyarországon). A negyedik fejezetben a fejlődés irányát jelöli meg s a Quadragesimo Anno kezdetű pápai körlevél tételeit foglalja össze.

V. J.

PAP BÉLA: *Társadalmi rendszer-változás: evangélium*. Magyar Út Könyvek, Bp. 1934, 8-r. 120 l.

A szerző három fejezetre osztja munkáját: I. Az evangélium szociális üzenete és a XX. század legfőbb szociális kérdései (kenyér, munka, tőke, család, állam, nacionalizmus, internacionalizmus, háború); II. Az evangélium szociális üzenetének érvényesülési lehetősége a modern igehirdetésben; III. Mérföldkövek a modern protestáns szociális igehirdetésben (Németországban, Svájcban, Angliában, Magyarországon). A magyar református szociális igehirdetés programját egy mondatban jelöli meg: „radikális kereszténységet az egyén és társadalom életében“.

V. J.

SOMOGYI JÓZSEF Dr.: *Tehetség és eugenika. A tehetség biológiai, pszichológiai és szociológiai vizsgálata*. Bp. 1934. 416 l.

A közérdeklődésre leginkább számoltató probléma s annak ma annyira időszerű vizsgálata — Somogyi József munkájának tartalma — tulajdonképpen a filozófiai antropoló-

giának, a bölcséleti emberismeretnek egyik jelentékeny, alapvető fejezete. A kérdést három részben tárgyalja: I. A tehetség biológiája, II. A tehetség pszichológiája és III. A tehetség szociológiája. Az első részben a „tehetség és átöröklés“ s a „tehetség és testalkat“ fejezetekben az átörökléstan alapvonalait, a lelki átöröklés tényét, a tehetség és az idegrendszer, a tehetség és a hormonhatás, a tehetség és a konstitúció, a tehetség és a faj viszonykérdést fejti ki. A második részben a tehetség pszichológiai leírását (mibenléte, az intelligencia, emocionális tényezők), fokozatait (kialakulása, a lángész) és megállapítását (a tehetségvizsgálatok módszereit és azoknak értékét) mutatja be. A harmadik rész szociológiai vizsgálatokat ölel fel: a tehetség megoszlása (társadalmi kiválasztódás, népek, s fajok egyenlőségének problémája), a tehetség sorsa (tehetséges egyének és családok, tehetséges népek és fajok sorsa), a tehetség védelme (eugenikai, iskolaügy és tehetségvédelem). Befejezőként a tehetség etikáját szögezi le: „A tehetség elsősorban nem előjogot, hanem előkötelességet, fokozottabb, nagyobb, több kötelességet jelent.“

V. J.

SOMOGYI JÓZSEF: *Eugenika és ethika. A fajok sorsának erkölcsi megvilágítása*. Bp. 1934, 57 l.

E tanulmány rövid áttekintést nyújt a különböző népek fejlődéséről és hanyatlásáról, ennek okairól, továbbá az egyes korokban felmerült fajnemesítési törekvésekről. Az átöröklés törvényeivel foglalkozik. Megállapítja, hogy a verseny bizonyos határok közt nagyon üdvössé selejtező tényező, azonban a túlhajtott verseny nagyon rosszul végzi a szelekciót (vö. korunk jelenségeivel). A pozitív eugenika az értékesebb elemek szaporodásának előmozdítására törekszik, a negatív eugenika pedig az értéktelen és káros egyének szaporodásának megakadályozására. Ennek egyik

módja a sterilizáció. Szerző a sterilizáció kérdésének etikai tárgyalásával foglalkozik részletesebben s a keresztény erkölestan alapjain állva, elítéli a sterilizációs mozgalmakat.

V. J.

STAHL, H. H.: *Tehnica monografiei sociologice*. Institutul Social Român, Biblioteca de sociologie, etică și politică. Seria A.: Studii și Contribuții, 2. București, (1934.) 183 l.

A Gusti-féle szociológiai iskola monografiai módszerének gyakorlatát mutatja be a részletes példákkal igen szemléletes tette szakmunka. Öt nagy fejezet fogja össze a kiterjedt anyagot. Az első fejezet a társadalmi jelenségek megfigyelésére és lerögzítésére ad útmutatásokat. A második fejezet (a szociológiai problémák tárgyalása) a megfigyelések rendszerezését, osztályozását mutatja be. A harmadik fejezet (a kollektív munka helyszíni megszervezése) a tanulmányozandó társadalmi egység kiválasztásának, a munkacsoportok létesítésének, az anyag áttekintésének módszerét foglalja össze. A negyedik fejezet (monográfia-készítés) a legértékesebb és legnélkülözhetetlenebb gyakorlati utasítások részletes és szemléletes összefogása. Külön tárgyalja a települési hely, a biológiai jelleg, a történeti események, a lelki alkat, a gazdasági, jogi és az ú. n. komplex jelenségek kérdését. Részletes tervet közöl a gazdaság szociológiájához, a családi élet megfigyeléséhez, a családok morfológiai tanulmányához, a házasság belső tényezőinek, a szülők és gyermekek viszonyának és a családi viszonylatok kutatásához. Ez a munka a Gusti-féle monográfiai mozgalom hét kiszállásának eredményeire támaszkodik. Szemléltető anyaga ugyancsak a kiszállások cédula-anyagából került ki. A monográfus sok felületességtől és kezdeti nehézségtől mentesíti munkáját ennek az útmutató szaktanulmánynak áttekintésével.

V. J.

8. Közgazdaságtan.

MATOLCSY MÁTYÁS Dr.: *Agrárpolitikai feladatok Magyarországon*. Bp. (1934.) 151 l.

„A munka keretében nem a mezőgazdaság akút megbetegedésével és annak orvoslásával kapcsolatos agrárpolitikai feladatokkal, hanem azokkal kívánok foglalkozni, amelyek a mezőgazdaság jelenlegi struktúrájának megváltoztatásával kívánják a mezőgazdasági lakosság jobb jövőjét előkészíteni.“ Feladatát négy részre tagolva oldja meg. Előbb Magyarországon mezőgazdaságának jelenlegi struktúráját rajzolja meg (birtokmegoszlás, bérleti gazdálkodás, népesedési viszonyok, tanyatelepülés, nagy- és kisgazdaságok, mezőgazdasági munkanélküliség és a kivándorlás.) Ezután az agrárpolitika feladatait elemzi (a mezőgazdasági üzemek nagyságának megváltoztatása, telepítés, tagosítás, mesterséges öntözés, úthálózat kiépítése, a mezőgazdaság adósságterhének rendezése, szövetkezeti mozgalom, mezőgazdasági szakoktatás, piacutató, kollektív agrárreklám). A két utolsó részben egyrészt az agrárpolitika által előidézett struktúráváltozás időtartamát, másrészt Magyarország nemzeti jövedelmének és közteherviselő képességének az agrárpolitika feladatának megvalósulása utáni alakulását tekinti át. A Soli Deo Gloria ref. diákszövetség kiadásában megjelent munka előszavát *Szekfű Gyula* írta. A történetíró a Matolcsy könyvének érdemét abban látja, hogy „a kérdést kiemelte az elméleti és politikai vitákból s a pozitív megoldás síkjára toltá át, honnan alig lesz eltávolítható“.

V. J.

MIKOS FERENC: *A Quadragesimo Anno gazdasági rendje*. Bp. 1934. 285 l.

A szerző annak a gazdasági rendszernek a közelebbi megrajzolását tűzi ki célul, mely a XI. Pius pápa